

Z kroniki naukowej

SESJA NAUKOWA POŚWIĘCONA PROBLEMOM INTEGRACJI ZACHODNIOEUROPEJSKIEJ

Dnia 29 września 1965 r. odbyła się w Poznaniu, zorganizowana przez Instytut Zachodni, sesja naukowa Komitetu Koordynacyjnego Badań Niemcoznawczych poświęcona problemom integracji zachodnioeuropejskiej. Obrady otworzył prof. dr Z. Kaczmarczyk, p.o. dyrektora IZ, który w inauguracyjnym przemówieniu omówił badania prowadzone w Instytucie Zachodnim nad problematyką integracji zachodnioeuropejskiej. Nauka polska podjęła tę tematykę stosunkowo niedawno, stąd też konferencja zorganizowana w Poznaniu jest próbą zarysowania tego wielostronnego i złożonego zagadnienia. W zakończeniu swego przemówienia prof. Z. Kaczmarczyk powitał przybyłych na sesję gości z różnych ośrodków krajowych oraz przedstawiciele zagranicznych instytucji naukowych: Instytutu Słowianoznawstwa Akademii Nauk ZSRR (Moskwa), Czechosłowackiej Akademii Nauk, Wojskowej Akademii Politycznej (Praha), Instytutu Spraw Międzynarodowych (Praha), *Institut für Zeitgeschichte* (Berlin).

Po odczytaniu okolicznościowych telegramów, nadesłanych na ręce organizatorów sesji, przewodnictwo obrad objął prof. dr F. Ryszka. Z kolei przedstawiono tezy następujących referatów:

1. Dr Z. Nowak, *Koncepcje ekonomicznej integracji Europy zachodniej*;
2. Doc. dr J. Krasuski, *Zasadnicze tendencje dziejów politycznych Europy zachodniej (1945—1965)*;
3. Dr J. Rachocki, *Zachodnioeuropejska integracja a kwestia socjalna*;
4. Dr A. Kwilecki, *Socjologiczna analiza „ideologii europejskiej”*;
5. Płk J. Lider, *NRF a militarne aspekty integracji Europy zachodniej*.

Na marginesie referatów rozwinęła się obszerna dyskusja, w której zabralo głos dziewięciu uczestników sesji.

Prof. dr I. A. Chrienow (Moskwa) na wstępie swej dłuższej wypowiedzi wyraził nadzieję, iż sesja przyczyni się do zacieśnienia, rozwijanych pomyślnie od kilku lat, kontaktów naukowych Instytutu Słowianoznawstwa AN ZSRR z Instytutem Zachodnim. Następnie prof. Chrienow scharakteryzował zakres tematyczny badań prowadzonych w ramach IS AN ZSRR przez zespół pracujący nad zagadnieniem szeroko rozumianych stosunków słowiańsko-germańskich. W 1966 r. wydana zostanie w ZSRR obszerna publikacja poświęcona problemowi ekspansji niemieckiej na wschód. Uczeń radziecki — jak zaznaczył mówca — przygotowując to opracowanie, korzystał w poważnym stopniu z dorobku i pomocy pracowników Instytutu Zachodniego.

Kończąc swoje wystąpienie prof. Chrienow podkreślił potrzebę badania związków niemieckiej klasy robotniczej z robotniczymi masami krajów słowiańskich oraz ukazywania postępowych elementów w dziejach Niemiec.

Następny z dyskutantów, mgr J. Muszyński (Poznań), w swej wypowiedzi zwrócił uwagę na fakt, że rząd NRF podejmuje w rozmaitej formie próby wykorzystania działalności zachodnioeuropejskich organizacji integracyjnych dla swoich, konkretnych celów politycznych. Rząd NRF uznał ideę integracji europejskiej za doskonałą okazję do realizacji swych koncepcji tzw. polityki wschodniej, zakładającej m.in. wchłonięcie NRD przez NRF i przywrócenie granic Niemiec z 1937 r. Nasuwa się więc pytanie, o ile zamierzenia NRF znajdują aprobatę i po-

parcie pozostałych członków organizacji integracyjnych. Mówca stwierdził, że problem ten w aspekcie zjednoczenia Niemiec, według koncepcji zachodnio-niemieckich, oraz sprawa poparcia roszczeń NRF do granic z 1937 r. wymagają dalszych, szczegółowych badań.

Wypowiedź mgra T. S. Wróblewskiego (Poznań), nawiązywała do referatu dra A. Kwileckiego. Dyskutant zwrócił uwagę na wpływ ideologii integracji europejskiej na kształtowanie się nowego oblicza wielu dziedzin nauki na zachodzie Europy, który widoczny jest zwłaszcza na przykładzie słowianoznawstwa zachodnio-niemieckiego. W ciągu ostatnich lat, pod wpływem idei integracji Europy następuje zdecydowany przełom w traktowaniu spraw Słowiańszczyzny przez slawistów zachodnio-niemieckich. Nurt „obiektywny” rozwija się nadal bujnie, niezależnie od koniunktur politycznych, co stanowi zjawisko ze wszech miar pozytywne, charakter nurtu „nacjonalistycznego” uległ jednak daleko idącym przemianom. Nurt ten przenikają w coraz większej mierze nowe tendencje, które stanowią modyfikację głoszonych dotychczas teorii o obcości kulturalnej Słowian wobec pozostałych narodów Europy. Zmodyfikowane teorie sugerują, że Słowianie weszli w europejski krąg kulturowy już w okresie kształtowania się słowiańskich społeczeństw plemiennych, że więzi kulturalne Słowian z resztą Europy nie podlegają dyskusji i że trwają one nadal.

Mówca omówił następnie szerzej poglądy slawisty austriackiego Josefa Matla, który w ostatnio wydanej w NRF pracy pt. *Europa und die Slaven* zajął się problemem powiązań kulturalnych Słowiańszczyzny z zachodnią Europą.

Prof. dr W. D. Koroluk (Moskwa) zwrócił uwagę na trzy istotne zagadnienia, wymagające w badaniach nad procesem integracji zachodnioeuropejskiej szczegółowszej analizy. Chodzi mianowicie o ukazanie rozwoju kwestii narodowej w Europie zachodniej w związku z podejmowanymi tam próbami integracji, o określenie wzajemnych wpływów różnych ideologii, a zwłaszcza wpływu „ideologii integracji” na myśl konserwatywną, chodzi wreszcie o przedstawienie stosunku procesu integracji do zachodnioeuropejskiego ruchu rewolucyjnego, inaczej mówiąc — chodzi o odpowiedź na pytanie: czy istniejąca sytuacja w Europie zachodniej sprzyja względnie hamuje rozwój ruchu rewolucyjnego.

Red. R. Nurowski (Warszawa) omówił zagadnienie różnorodnego ujmowania zakresu znaczeniowego pojęcia „Europy” w publicystyce i nauce zachodniej, reakcyjnego charakteru koncepcji integracji, metod i środków, jakimi dysponuje propaganda idei zjednoczenia, kwestię swoistego nacjonalizmu zachodnioeuropejskiego, który łączy nawyki dawnych nacjonalizmów z obecnością Amerykanów w Europie. Ta ostatnia sprawa, a zwłaszcza wzajemne stosunki EWG i USA, wymagają szczegółowszego zbadania. Zdaniem red. Nurowskiego, bardzo pilnym postulatem badawczym jest określenie poczucia narodowego w krajach Europy zachodniej.

Dr H. W. Callenius (Berlin) podkreślając szeroki zakres spraw poruszanych na sesji, wskazał na kilka aspektów „ideologii europejskiej”, które posiadają bardzo aktualne znaczenie. Dyskutant omówił zwłaszcza funkcje tej ideologii w Niemczech zachodnich, gdzie pełni ona rolę kamuflażu rewizjonizmu i rewanżyzmu kół rządzących. Ostatnia kampania przedwyborcza do *Bundestagu* wykazała, że burżuazji zachodnio-niemieckiej udało się omamić sloganem „Europy” masy tamtejszego społeczeństwa poprzez identyfikowanie ich pragnienia bezpieczeństwa i dobrobytu z dążeniem do jedności Europy. Propaganda NRF posługuje się przede wszystkim tezą o „przeżywaniu się państw narodowych” i możliwości osiągnięcia dobrobytu przez integrację. Dr Callenius wykazał bezpodstawność tych twierdzeń w konfrontacji z rzeczywistością, po czym omówił wyniki ankiety rozpisanej w okresie przedwyborczym wśród kandydatów do *Bundestagu* przez *Europa-Union*. Na pytanie — „Jaka jest wasza postawa wobec Europy” i „Co

uczynilibyście aby przyspieszyć zjednoczenie Europy" — blisko 80% odpowiadających określiło swój stosunek do tych spraw zgodnie z oczekiwaniami kół rządzących NRF. Fakty te wymagają przedstawienia naszej, demokratycznej alternatywy wobec tak pojętej „ideologii europejskiej”, pokazania społeczeństwu zachodnioeuropejskiemu wyników przyjaznej współpracy krajów socjalistycznych w ramach RWPG.

Doc. dr A. J. Kamiński (Warszawa) zaznaczył, iż autorzy referatów przedstawionych na sesji niewiele uwagi poświęcili sprawie stosunku Polski do procesu integracji Europy zachodniej. Podejmując dyskusję z niektórymi sformułowaniami szczegółowymi, doc. Kamiński stwierdził, że roszczenia wysuwane przez imperializm zachodniemiecki do granic z 1937 r. mieszczą się w jego programie minimalnym, a nie — jak się często uważa — maksymalnym. W tym kontekście można rozpatrywać rolę NRF w jednoczeniu Europy zachodniej.

Red. Z. Szumowski (Poznań) na wstępie swej wypowiedzi zgłosił postulat przeanalizowania polskiej literatury z zakresu niemożności w celu stwierdzenia, w jakiej mierze uwzględniono dotychczas problematykę integracji zachodnioeuropejskiej. Zdaniem dyskutanta, w pracach poświęconych zagadnieniom militaryzacji NRF — w stopniu niewielkim. Tymczasem program remilitaryzacji Niemiec zachodnich został włączony w koncepcje integracji już w 1949 r. Tezę tę red. Szumowski uzasadnił w obszernym wywodzie.

Dr Z. Bednařík (Praha) przedstawił w swej wypowiedzi zainteresowanie pracowników Instytutu Ekonomicznego ČSAV sprawami integracji zachodnioeuropejskiej. Zespół pracowników Instytutu, podejmując tę problematykę, opracował przede wszystkim teorię współczesnego kapitalizmu, aby zbadać zagadnienie z pozycji inicjatorów integracji a nie tylko z zewnątrz. Wnioski płynące z badań pokrywają się z opinią Komunistycznej Partii Włoch, która uznaje integrację europejską ze stanowiska ekonomicznego jako zjawisko obiektywne i postępowe.

Instytut Ekonomiczny w Pradze urządza miesięczne spotkania wybitnych specjalistów przedmiotu, na których dyskutuje się problemy integracyjne w poszczególnych dziedzinach (rolnictwo, przemysł, inwestycje, rynek pracy). Kończąc swoją wypowiedź, dr Bednařík wyraził nadzieję, że zostanie pogłębiona współpraca Instytutu Ekonomicznego w Pradze z Instytutem Zachodnim nad zagadnieniami integracji.

Mgr M. Jaśkowski (Poznań) omówił rolę i miejsce idei „partnerstwa atlantyckiego” wśród różnych koncepcji integracji Europy zachodniej. Idea ta, sformułowana przez prezydenta Kennedy'ego w 1962 r., była wyrazem nowej polityki amerykańskiej zmierzającej m. in. do utworzenia w Europie zachodniej jednolitego bloku polityczno-ekonomicznego i militarnego połączonego z USA na zasadzie partnerstwa. W koncepcji tej, storpedowanej przez prezydenta de Gaulle'a, Amerykanie poważną rolę wyznaczali właśnie NRF.

Mgr Jaśkowski podkreślił również postawę zachodniemieckich rewizjonistów wobec integracji zachodnioeuropejskiej. W procesie tym widzą oni przede wszystkim nowe możliwości realizacji swojej polityki ekspansji.

Krótkiego podsumowania dyskusji dokonał prof. dr Z. Kaczmarczyk. Podkreślił przede wszystkim problem wykorzystywania przez NRF procesów integracyjnych Europy zachodniej dla własnych celów, zwłaszcza dla realizacji swych koncepcji w stosunku do Europy wschodniej, w których przewaga elementów reakcyjnych nad postępowymi jest bardzo wyraźna.

Mówca zaznaczył, że sesja potwierdziła konieczność dalszego prowadzenia badań w zakresie integracji zachodnioeuropejskiej. Dyskusja zarysowała bowiem złożoność i wielostronność tej problematyki i wskazała na konieczność dostarczenia w tej mierze coraz to lepszych opracowań naukowych.

Maria Seidel